

Unga röster om Falköping

- om mönster och normer som påverkar kommunens framtid

*"Man ska nog inte vara så jätteframåt kanske?
Man ska vara framåt, men kanske inte för själv-
god. Eller jag vet inte..."*

- Ur kartläggningen

Rapportens innehåll:

Attityder som begränsar	5
- sammanfattning och kommentarer	
Bakgrund och förutsättningar	7
Undersökningens syfte	7
Normkritisk ansats	7
Genomförande	7
Människorna i undersökningen	8
”En berättelse om Falköping”	9
- byggd på statistik och officiella presentationer	
Samhällsuppdelningen	9
Köpingen på Falan	9
Jordbruk	10
Effektivisering	10
Befolkningsökning och järnvägsknut	10
Industri och hande	10
Kommunreformen	11
In- och utflyttning	11
Politik och representation	11
Inkomstskillnader	11
Socioekonomiska riskgrupper och unga i ekonomiskt utsatta hushåll	12
Ohälsotal	13
Sjukfrånvaro hos kommunanställda	13
Självskattat hälsotillstånd bland kommuninvånarna	13
Psykisk ohälsa	13
Stress	13
Suicid	13
Arbetsökande	14
Tudelad arbetsmarknad	14
Kommunanställda	15
Ojämnt företagande	16
Rådgivningar/statistik	16
Utbildning	17
Stora skillnader mellan kön	17
Betyg	18
Föräldraskap	18
Fritid och föreningsliv	18
”En berättelse om Falköping”	19
- som verksamma och/eller boende upplever kommunen	
Lung och trevligt	19
Falköpingsbon - lite som svenskar är mest	19
”Alla känner alla”	19
Skolan - en verksamhet som delar upp kön	19
Krav leder till stress, som leder till ohälsa	20
Det farliga området	20
Livet på fritiden	20
Skövde och Göteborg ett komplement	21
Näringsliv	21
Den äldre generationen	21
En framtid i Falköping	21
De intervjuades förslag	22
- åtgärder för utveckling av Falköpings kommun	

EDCS är ett resurscentrum för jämställdhetsutveckling i Västra Götaland. Undersökningen har genomförts inom ramen för det partnerskap som ingått mellan kommunalförbund, Länsstyrelsen, regionala resurscentra och Västra Götalandsregionen, för genomförande av handlingsplanen ”Jämställdhet gör skillnad 2.0”.

Arbetet har genomförts i samarbete med Falköpings kommun. Djupintervjuer, sammanställning av rapport och kommentarer har utförts av EDCS medarbetare: Hilda Rolfsdotter och Anders Ebbesson. Foto: Falbygdens museum och Falköpings kommun.

Attityder som begränsar

- sammanfattning och kommentarer

Unga i Falköping är intresserade av den lokala utvecklingen. De är relativt nöjda med Falköping, trivs och beskriver orten som "bra, mysig och lagom stor." Samtidigt lyfter de också normer och skillnader i förhållningssätt, som påverkar villkoren och i förlängningen viljan att stanna kvar. Dels handlar det om upplevda skillnader mellan centralort och landsbygd och dels skillnader i öppenhet mellan äldre och yngre - förhållningssätt som behöver bearbetas aktivt om Falköping ska vara en ort som attraherar brett.

Detta framkommer i de 15 djupintervjuer, som genomförts inom ramen för undersökningen "Unga röster om Falköping". Syftet med undersökningen har varit att få en bild av ortens lokala "genuskontrakt", det vill säga en bild av de upplevelser och erfarenheter som unga har av att verka och/eller bo inom kommunen. Intervjuerna har kompletteras med statistik från kommunens egna undersökningar, kommunfakta och "Jämställdhetskartan". De 15 unga som intervjuats är kvinnor och män i åldern 16-29 år, med varierande bakgrund.

De intervjuade beskriver Falköpingsbon som "vilken vanlig svensk som helst", men talar samtidigt om en djup generationsklyfta, när det gäller synen på kön och människor med invandrarbakgrund. Samtliga anser att skolan cementerar stereotypa könsroller - "man växer upp med det, att det är två olika roller" - och att många i den äldre generationer uttrycker idéer om kvinnor och män - ett genuskontrakt - som de anser föråldrat. "Det känns som äldre är inne i det här att män är män och kvinnor är kvinnor och så ska det vara. När jag umgås med folk i min egen ålder så är det inte så."

Samma sak gäller inställningen till människor som flyttat till kommunen från andra länder. De menar att en del av åsikterna de möter i samtal med äldre är fördomsfulla och till och med inskränkta i förhållande till hur de uppfattar sin egen hållning. Eftersom de intervjuade är noga med att påpeka att det nog inte alla gånger är medvetet eller avsiktligt, blir det tydligt att de upplever sig själva som mer öppna och informerade. Några lyfter insatser som gjorts för att försöka informera om likabehandling, jämställdhet eller hbtq-frågor, men ser det som ett problem att de som nås av information redan är insatta. De menar att informationen behöver nå de som har mest fördomar, men tycker att viljan att ta till sig kunskapen skiljer sig stort mellan gruppen unga och gruppen äldre.

I intervjuerna görs kopplingar mellan fördomar om invandrare, homosexuella och jämställdhet och den politiska situationen i Falköping. Media lyfts som en viktig faktor i opinionsbildningen och många anser att media bidrar till att peka ut ett speciellt område, där många invandrade människor bor, som speciellt otryggt. Bilden förstärks sedan av föräldrar, andra vuxna och i det politiska samtalet, på ett sätt som gör att många av de intervjuade säger att de drar sig för att närma sig området. Andra förklarar dock att de gör tvärtom, dvs medvetet vill visa att bilden är felaktig genom att söka sig till stadsdelen.

I Falköpings vision om det goda livet, talas om livskvalitet och aktiviteter som får medborgarna att må bra. Flera av de intervjuade funderar kring livskvalitet och är kritiska till hur skola och samhälle sätter press på enskilda individer. De ger exempel på hur kompisar uppsökt kurator och tycker att "samhället borde lära sig att inte sätta press och stressa så mycket."

Sammanfattningsvis kan EDCS konstatera att de unga ger uttryck för att det finns ett lokalt genuskontrakt som påverkar individers valfrihet och möjligheter. Gamla genusstrukturer lever kvar i arbetsliv, civil sektor och skola, parallellt med pågående utvecklingsarbeten.

För att framgångsrikt lösa ”problem” krävs problemformuleringar som fångar upp grundenorsaker. ”Unga röster om Falköping” visar just på vikten av att lyfta olika perspektiv för att ta del av invånarnas upplevelser av ”problem” och skapa ett brett engagemang i det lokala lösnings- och utvecklingsarbetet.

Rapporten visar också på vikten av att integrera arbetet med jämställdhet, mångfald och diskrimineringsfrihet i kommunens huvudfår, i näringsliv och i den civila sektorn. Trots att de intervjuade uppmärksammar en rad frågor som har koppling till diskrimineringsfrihet, väljer de sällan att benämna problem med de orden. För dem handlar det om villkor i vardagslivet, villkor som skapas i olika verksamheter och människor de kommer i kontakt med. Det är därför viktigt att fokusera på att skapa möjligheter att använda kunskap om hur jämställda och jämlika villkor skapas, som verktyg för verksamhetsutveckling i arbetsliv, föreningsliv, skola och annan kommunal verksamhet.

De unga vill förändra normer i Falköpings kommun. Det finns en rad olika insatser som kan göras, men EDCS anser det viktigt att starta arbetet med ett tydligt fokus på kopplingen mellan individers möjlighet att använda sin fulla potential, verksamhetsutveckling och lokal attraktivitet. Det kan vara en väg att utveckla mångfald som en självklarhet, som ungdomarna anser den ska vara.

Upplevelsen av stora skillnader i förhållningssätt mellan generationer och mellan centralort och landsbygd är viktigt att analysera djupare. Ger de intervjuade uttryck för fakta eller föreställningar? Skulle fler ”naturliga” möten mellan de olika grupperna förändra?

De intervjuade reagerar mot fördomar och könsstereotypa mönster och anser att de har perspektiv att tillföra den lokala utvecklingen som kan förändra: ”Det känns som vi är uppväxta i ett samhälle som kanske är på väg åt ett bättre håll.”

Bakgrund och förutsättningar

EDCS har fått i uppdrag av Västra Götalandsregionen att genomföra ”genuskontrakt” i några kommuner i Västra Götaland. Rapporten ska med hjälp av en kort historiebereskrivning, statistik och uppgifter om kommunens nuvarande utvecklingsarbete göra en generell beskrivning av kvinnor och mäns villkor och förutsättningar i kommunen. Den andra delen som består av djupintervjuer med unga tjejer och killar, beskriver deras berättelser och upplevelser av hur det är att leva i Falköping kommun.

Syftet med att undersöka villkoren för kvinnor och män är att synliggöra kopplingen mellan den historiska utvecklingen, det nutida utvecklingsarbetet och ungas uppfattning om vad det ger dem för förutsättningar att bo och verka i kommunen. Det handlar om att fördjupa kunskapen om förutsättningarna för arbete med jämställdhet och inkludering i kommunen. Metoden djupintervjuer, valdes för att komplettera kommunens dialog med unga, med en möjlighet för individer att, utifrån egna förutsättningar, reflektera kring villkor och lokal utveckling. Metoden gör det också möjligt att skapa ett representativt underlag med avseende på kön, könsidentitet, funktionsvariationer, etnicitet, sexualitet och trosuppfattning.

Utgångsläget var att det i enskilda kommuner fanns könsbundna mönster när det gäller deltagande på arbetsmarknaden, företagande och utbildning. Tidigare forskning visar att det som avgör ungas syn på kommunen och på utvecklingen och möjligheterna i den, framförallt styrs av egna föreställningar om hur det ser ut och fungerar, snarare än av statistik eller undersökningar. Därför ansåg vi att undersökningen av de lokala genuskontrakten behövde bestå av såväl fakta, historik och statistik, som av unga tjejer och killars egna syn på - och upplevelser av - hur det är att utbilda sig, söka jobb, jobba, bo och spendera sin fritid i sin kommun.

Rapporten är uppdelad i två delar. Första delen består av en kort historik som beskriver vad som präglat arbetsmarknad, fritidsliv, utbildning och utveckling tidigare. I kapitlet finns också en kort statistisk nulägesbeskrivning. Den är framtagen av kommunen och utgör bara en liten del av den statistik som finns tillgänglig på hemsidan ”Jämställdhetskartan.se”. Den andra delen redovisar resultatet av de djupintervjuer som gjorts med unga vuxna, kvinnor, män och de med annan könsidentitet, med olika bakgrund, etnicitet, trosuppfattning och funktionsvariationer, i åldern 16–29 år.

Undersökningens syfte

Syftet med arbetet var att kartlägga ungas uppfattning om den lokala utvecklingen och undersöka om kommun, arbetsliv och kommunens marknadsföring och framtida utveckling, stämde överens med de ungas syn på densamma. Rapporten bidrar på så sätt till att synliggöra perspektiv på utvecklingsarbetet, som traditionellt inte ryms i kommuners processer.

Normkritisk ansats

EDCS ser kartläggning av lokala genuskontrakt som en del i arbetet med att skapa jämställda villkor och öka deltagande och mångfald bland människor som kan bidra till den lokala utvecklingen. Arbetet har genomförts normkritiskt och intersektionellt och utgår från forskning som visar att mångfaldiga perspektiv genererar bättre resultat för en icke-exkluderande samhällsut-

Genomförande

Under våren 2018 genomfördes 15 djupintervjuer i syfte att söka svaren på frågor om upplevelsen av att leva och verka i Falköping kommun. EDCS ställde frågor om uppväxt, utbildningsval, arbetsmöjligheter, boendesituation, lokal utveckling och framtidsutsikter.

Genom att samverka med kommunala tjänstepersoner och Falköpings interna jämställdhets-

grupp, kunde EDCS identifiera 15 personer med olika kön, ålder, etnicitet, sexualitet, funktionsnedsättningar etc. som underlag för personer att intervjua. Intresset för att delta i en djupintervju har varit varierande. Det har varit svårt att få tag på deltagare, utrikes födda personer och att uppnå en bred representation när det gäller socioekonomisk bakgrund.

Människorna i undersökningen

I undersökningen deltog kvinnor, män och de med andra könsuttryck i olika åldrar, med olika bakgrund och från olika länder. Deltagarna var i åldern 16–29 år och har alla bott och/eller arbetat i Falköpings kommun under sina liv. Det varierar om de intervjuade gått i skolan eller jobbat i kommunen. Några av dem har bott i kommunen i hela sitt liv medan andra är inflyttade från både andra länder och andra orter i Sverige.

”En berättelse om Falköping”

- byggd på statistik och officiella presentationer

Centralorten Falköping är belägen mitt på Falbygden mellan platåbergen Mösseberg och Ålleberg. Falbygden har ända sedan bondestenåldern brukats av bönder. Landskapet präglas av en stor mängd gånggrifter, stenåldersböndernas gravmonument över familjens avlidna. De goda jordarna har gett fina förutsättningar för människorna genom årtusendena. De många tidigmedeltida kyrkorna som uppfördes på Falbygden, talar för att här fanns många välmående bönder och stormän och kvinnor, som alla ville och kunde uppföra sin egen kyrka.

Det är svårt att ge en generell och tydlig bild av rollfördelningen mellan kvinnor och män under förhistorisk tid. Dels är perioden från stenålder till järnålder lång, kulturer och förutsättningar under stenålder var helt annorlunda än de som rådde under exempelvis vikingatid. Vetskapen om livet bygger också på få pusselbitar som måste tolkas. Generellt tolkas emellertid jägarstenåldern som en relativ jämlik period. Fynden berättar exempelvis att både män och kvinnor kunde vara jägare. Likaså verkar människorna levt i relativt jämställda grupper, utan någon större rangordning. Detta förändras sedermera under årtusendenas gång.

Samhällsuppdelningen

Under järnåldern var samhället starkt rangordnat. I samhällets topp återfanns de jordägande rika familjerna och hövdingarna, stormän och kvinnor, som styrde över andra mindre bemedlande. I samhällets botten återfanns de ofria trälarna som utförde det tyngsta arbetet. Trälarna utgjordes av män och kvinnor som fötts in i träldom, rövats till träldom eller hamnat där av fattigdom.

Under järnåldern var kvinnor generellt sysselsatta med hushåll och barn och mannen oftare i jordbruk och handel. Vissa var krigare. Undantag finns emellertid och gränserna tycks vara flytande. Även kvinnor kunde ha makt och inflytande. På runstenar kan man exempelvis läsa att också kvinnor rest sten över avlidna släktingar och att stenar rests över kvinnor. Fynd i bland annat Varnhem berättar om mäktiga kvinnor som hade makt att styra och leda.

Köpingen på Falan

Namnet Falköping betyder köpingen på falan, där fala är ett gammalt ord för utmark lämplig för bete. Orten var långt fram i tiden liten som en by, men viktig ur kyrkligt hänseende. Redan under 1100-1200-talen tillägnades kyrkan i staden ett helgon. Falköping blev därmed en vallfartsort som lockade många pilgrimer. Karaktären av vallfartsort, marknadsplats och de goda jordarna runt om har präglat orten. Falköping har ända in i modern tid varit en viktig handelsplats för bland annat kreatur. Jordbruk och hantverk var länge de dominerade sysselsättningarna.

Tovarps mejeri. Falbygdens museum

Jordbruk

Inom jordbruket har kvinnors och mäns arbetskraft varit av central betydelse. Kvinnan hade generell ansvar för hemmets inre värld, hushållet, matlagning, barn med mera, men arbetade också på åkrar och med djuren. Generellt ansvarade kvinnor länge för mjölkning och framställning av ost och smör. Mannen arbetade oftast i jordbruket, men var också mer hushållets ansikte utåt och den som formellt hade förmyndarskapet över både hustru och barn, ända in på 1900-talet. För den obesuttna, som inte ägde jord eller annan egendom, gällde det att få tjänst hos någon för att kunna försörja sig.

Effektivisering

Befolkningsökning och jordbrukets effektivisering under 1800-talet innebar att många människor blev arbetslösa. På Falbygden fick en del av männen istället sysselsättning i stadens stenbrott och inom kalkbrytningen, medan kvinnorna fick arbeta med bland annat linförädling.

Liksom i övriga Sverige blev livet mycket fattigt och svårt för många. Utan egen jord eller annan egendom var framtidsutsikterna små. En del valde att emigrera till Amerika eller lämna landsbygden för större städer. I staden kunde man exempelvis som ung kvinna få plats som tjänsteflicka hos någon finare familj, eller kanske som butiksbiträde.

Befolkningsökning och järnvägsknut

Falköping var under en lång period en av Västergötlands minsta städer, men befolkningstillväxten accelererade i mitten på 1800-talet när flera järnvägar drogs förbi orten. År 1828 bodde det 450 personer i staden. 22 år senare hade siffran ökat till 688 för att ytterligare femtio år senare (år 1900) ligga på 3 135 personer. År 1858 drogs Västra stambanan förbi Falköping. Fyra år senare anslöts Södra stambanan (nuvarande Jönköpingsbanan). Den lilla handelsplatsen vid vägskälet och kyrkan, ökade i storlek på grund av järnvägsknuten.

Wahls lakkistfabrik. Falbygden's museum

Industri och handel

Under andra halvan av 1800-talet utvecklades Falköping från ett rent jordbrukssamhälle, eller närmast en större bondby, till att bli mer av ett industri- och handelssamhälle. Kring sekelskiftet hade Falköpings industrier utvecklats från företag med skickliga hantverkare, till tidsstyrda industrier med utbildad arbetskraft. De arbetslösa drängarna och pigorna övergick till att bli industriarbetare. Vid industrialiseringens framväxt kom tillverkningsindustrierna till staden och tillverkning av bland annat hattar, tyger, rullgardiner och konfektyrer påbörjades. På fabrikerna kunde både kvinnor och män få arbete, exempelvis på Forss hattfabrik.

Svarens syfabrik. Falbygden's museum

Kommunreformen

Falköpings stad ombildades vid kommunreformen 1862 till en stadskommun och 1971 uppgick Falköpings stad i Falköpings kommun. Staden är sedan dess centralort i kommunen. Vid kommunreformen 1974 slogs åtta mindre kommuner samman till Falköpings kommun och invånarantalet ökar markant.

Falköping är till ytan den största kommunen i Skaraborgsområdet. I centralorten Falköping bor drygt 17 000 invånare. Andra tätorter är Stenstorp, Floby, Åsarp, Kinnarp/Slutarp, Broddetorp, Vartofta, Åsle, Kättilstorp, Odensberg, Gudhem och Torbjörntorp.

Befolkningen dagsläge

Falköping är idag en kommun med 33 077 invånare. Befolkningen i Falköpings kommun var vid 2017 års slut fördelad på 49 % kvinnor och 51 % män. 75% av kvinnorna och 72% av männen bor i staden, på landsbygden bor en lite högre andel män, 25% kvinnor och 28% män.

(Källa: Jämställdhetskartan)

In- och utflyttning

Män är den grupp som både flyttar in och flyttar ut mest, enligt SCB:s befolkningsstatistik. Gruppen unga kvinnor mellan 15 och 24 år avviker då de i högre utsträckning flyttar ut, vilket överensstämmer med statistik för övriga riket.

Politik och representation

Vad gäller politisk könsuppdelad representation ligger Falköping bland de bästa kommunerna i landet.

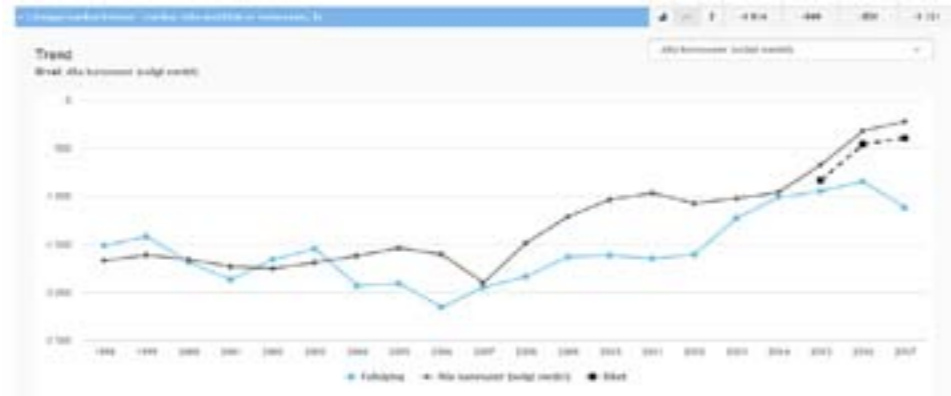
(Källa: Jämställdhetskartan)

Inkomstskillnader

Varje år gör kommunen en lönekartläggning bland kommunanställda. Den visar inte på några osakliga löneskillnader kopplade till kön. Däremot visar Kolada, som är en statistikdatabas för kommuner och landsting, att det finns ett växande lönegap mellan kvinnor och män som är anställda i kommunen i förhållande till andra kommuner.

Även andra sektorer i Falköpings kommun präglas av en ojämn fördelning av lön mellan kön. I SCB:s inkomstjämförelse (2016) visas den genomsnittliga årsinkomsten i tusentals kronor per invånare. Den visar att kvinnor har en markant lägre inkomst än män. Årsinkomsten för kvinnor är 234, 8 tkr och för män 300,1 tkr.

Enligt statistiken är det endast 7% av kvinnorna som har en "hög inkomst" till skillnad mot 20% av män. Tittar en på "låg inkomst" är siffrorna 21% för kvinnor och 17% av män.

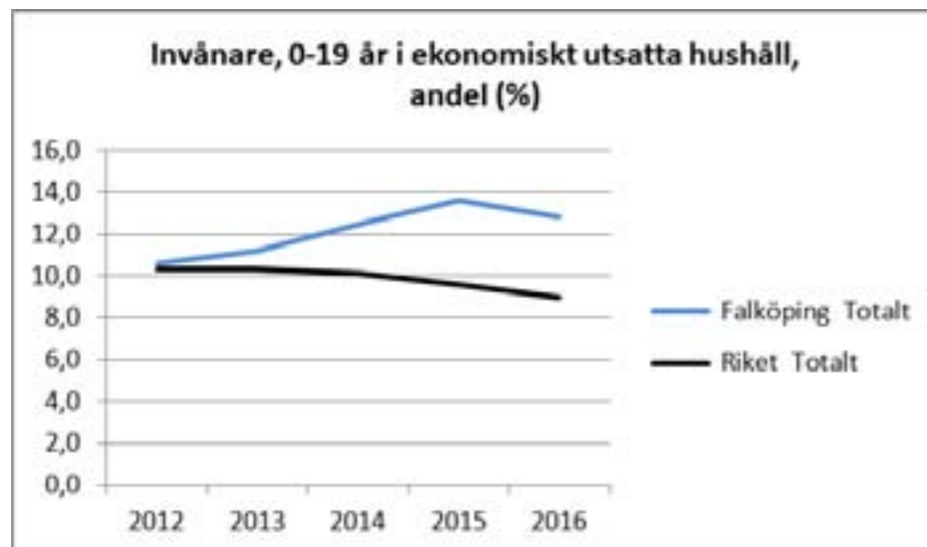
(Källa: Kolada)

Socioekonomiska riskgrupper och unga i ekonomiskt utsatta hushåll

Falköpings kommun har en relativt hög andel invånare 0-19 år i ekonomiskt utsatta hushåll. Mellan år 2010 och år 2015 ökade andelen från 10 till 14 % för att sedan minska till 13 % år 2016 (Kolada)

Störst andel ungdomar i ekonomiskt utsatta hushåll återfinns i familjer med föräldrar som har förgymnasial utbildning jämfört med familjer med gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Andelen är också högre i familjer med utländsk bakgrund än i familjer med svensk bakgrund. Den ekonomiska utsattheten är mer än tre gånger så hög bland barn till ensamstående förälder jämfört med sammanboende föräldrar. Att ha utländsk bakgrund eller en ensamstående förälder är faktorer som var och en för sig ökar risken att leva under ekonomiskt utsatta förhållanden – tillsammans förstärker faktorerna varandra. För ensamstående kvinnor med utländsk bakgrund är andelen som högst (Barnombudsmannen).

Ett annat nyckeltal som säger något om sociala och ekonomiska villkor är "socioekonomiska riskgrupper." Nyckeln som är på skalan 1-10 är ett mått på relativ socioekonomisk status och ger en indikation på den relativa risken för ekonomiskt bistånd i kommunen, jämfört med kommuner i stort, baserat på invånarnas arbetsmarknadsanknytning och inkomstnivå. Falköpings kommun har under en 10-års period legat på en ganska jämn nivå runt 5. Det är en relativt hög risk och något lite högre än medeltalet för övriga kommuner i Västra Götalandsregionen.

Ohälsotal

Ohälsotalet är ett mått på hur många dagar under en tolv månadersperiod som Försäkringskassan betalar ut ersättning vid nedsatt arbetsförmåga i förhållande till antalet försäkrade i åldrarna 16–64 år. Ohälsotalet i Falköping gick upp något mellan år 2013-2016 för att minska något till år 2017. Falköpings kvinnor har ett högre ohälsotal än snittet för riket. Falköpingsmännen har ett lägre ohälsotal än kvinnorna men ligger ändå högre än snittet för alla män i Sverige.

Källa: Hälsa på lika villkor - VG-regionen. I ohälsotalet ingår ersättningar som Sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning.

Sjukfrånvaro hos kommunanställda

Av Falköpings kommuns medarbetare har 45 % ingen sjukfrånvaro alls under 2017 (jmf 2016 39 %) och 25 % har 1–5 sjukdagar 2017 (jmf 2016 27 %). För kvinnor låg sjukfrånvaron på 7,4 % år 2017 och för männen var sjukfrånvaron 2,7 %.

Efter de senaste årens ökning av sjukfrånvaron har trenden brutits och det sker en minskning. Falköpings kommun har ett samarbete med vårdcentraler och Försäkringskassan. Antalet kommunanställda med pågående sjukskrivningsärende hos Försäkringskassan har minskat.

Självskattat hälsotillstånd bland kommuninvånarna

Män uppskattar sitt hälsotillstånd vara bättre än kvinnor gör. I Falköping skattar 75% män sitt hälsotillstånd som bra jämfört med 68 % av kvinnorna. (Hälsa på lika villkor – VG-regionen).

Psykisk ohälsa

Den psykiska ohälsan ökar i Sverige, så även i Falköping, där andelen kvinnor med nedsatt psykiskt välbefinnande år 2015 låg på 20 % medan män låg på 11 %. (Hälsa på lika villkor- VG regionen).

Stress

Psykisk ohälsa är den vanligaste sjukskrivningsdiagnosen i Sverige bland både kvinnor och män. Detta stämmer även för Västra Götalandsregionen (Försäkringskassan). Känslor av ångest, oro och ångslan har blivit tredubbelt vanligt bland unga i Sverige under de senaste 20 åren. I Falköping visar den senaste ungdomsundersökningen (LUPP) att en klar majoritet upplever sin fysiska och psykiska hälsa som god, men att många samtidigt rapporterar återkommande stress och nedstämdhet. Över hälften av alla i årskurs 8 och två tredjedelar i årskurs 2 är stressade minst en gång i veckan. Det finns en tydlig skillnad mellan kön, där tjejer i större utsträckning uppger att de är stressade, nedstämda och har ont i magen jämfört med killar.

En fjärdedel av högstadiungdomarna har blivit utsatta för mobbing eller andra trakasserier det senaste halvåret. Sexualitet och funktionsvariation spelar roll för upplevd hälsa (LUPP 2015). Enligt skolkuratorerna finns det även en överrepresentation av psykisk ohälsa hos människor som flytt till Sverige.

Suicid

I Falköping är andelen kvinnor som haft självmordstankar högre än andelen män (Hälsa på lika villkor, VG-regionen). Samtidigt vet vi av nationell statistik att fler män begår självmord än kvinnor. Suicid är den vanligaste dödsorsaken bland män 15–44 år och den näst vanligaste dödsorsaken bland kvinnor i samma åldersgrupp (Karolinska institutet)

På nationell nivå kan vi se ett samband mellan utbildningsnivå och suicid – ju lägre utbildningsnivå desto högre sannolikhet att ta livet av sig (Folkhälsomyndigheten). Det finns också ett samband mellan suicid och HBTQ-identitet. Så många som en fjärdedel av unga homo- och bisexuella kvinnor uppger att de försökt ta livet av sig. Ca 90 % av de som begår självmord har någon form av psykiatrisk sjukdom där depression är den vanligaste (rapport från socialstyrelsen). Då det inte har förts statistik på personer som inte är folkbokförda i Sverige är det svårt att veta samband mellan suicid och att vara nyanländ i Sverige. Samtidigt visa barnombudsmannens rapport att även detta är en grupp att uppmärksamma i sammanhanget (Barnombudsmannen).

Arbetsökande

På riksnivå har andelen arbetsökande minskat konstant sedan ett antal år in på 2010-talet. Detta på grund av hög efterfrågan på arbetskraft, men efterfrågan förväntas även vara stor inom många yrken framåt. Falköpings kommun bryter inte mot mönstret.

Arbetsförmedlingens statistik visar att andelen arbetslösa i januari 2018 har minskat med 1,2% i jämförelse med samma månad ifjol. Idag är 8,7 % av Falköpingsborna i åldrarna 16–64 år arbetslösa. Arbetsförmedlingens statistik visar att arbetslösheten minskar bland utrikesfödda. Andelen arbetsökande utrikesfödda har minskat med 1,2 % på ett år. Arbetsförmedlingen bedömer att minskningen i Falköping handlar om extratjänsterna där arbetsgivaren får ekonomiskt stöd för att anställa en person som varit arbetsökande under en längre tid.

Minskningen av andelen arbetslösa i Falköping är större i relation till både länet och Sverige i stort och allra mest minskar arbetslösheten hos ungdomar i åldrarna 18–24 år. Från årsskiftet till slutet av januari sjönk siffrorna. I januari i år var drygt var 10:e ungdom arbetslös vilket är en minskning med 4% jämfört med förra året.

TOTAL ANDEL ARBETSÖKANDE I FALKÖPING 16-64 ÅR	ANDRA	ANDRA
Sverige	7,5 %	30 000
Västra Götaland	6,5 %	53 497
Falköping	8,8 %	1 370

Tudelad arbetsmarknad

Det finns en tudelning på arbetsmarknaden idag. Andelen förvärvsarbetande är lägre bland kvinnor än män men det har från de två senaste jämförelseåren skett en positiv förändring vad gäller kvinnors arbete.

Län	2015			2016			Förändring i %		
	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt	Män	Kvinnor	Totalt
Falköping	7 112	6 459	13 571	7 011	6 553	13 564	-1,4	1,5	-0,1

De fem vanligaste yrkena för kvinnor är enligt SCB:s yrkesregister undersköterskor grundskollärare/fritidspedagog/förskollärare, kontorsassistent/sekreterare, butikspersonal och skötare/vårdare/personlig assistent. Motsvarande för män är försäkringsrådgivare/företags säljare/inköpare. Snickare/ murare, ingenjör/tekniker, civilingenjör och lagerpersonal/transportledare.

Cirka 50% kvinnorna arbetar i offentlig sektor medan över 80 % av männen arbetar i näringslivet. Generellt är andelen som arbetar inom jordbruk, skogsbruk, fiske, tillverkning och utvinning högre än i riket.

Kommunanställda

Falköpings kommun har drygt 3 000 anställda. Av dessa är 77 % kvinnor och 23 % män. De största förvaltningarna inom kommunen är Socialförvaltningen samt Barn- och utbildningsförvaltningen. De båda förvaltningarna bedriver verksamhet inom skola och vård. Heltid som norm har införts i kommunen och i dagsläget har 97 % män heltidstjänst att jämföra med 93 % kvinnor.

Ojämnt företagande

Bland Falköpings kommuns företagare är det en markant hög andel män i de högsta positionerna. Denna ojämställdhet syns även i enskild firma och aktieföretag som huvudsakligen drivs av män.

Nyföretagarbarometern mäter antalet nya företag och i 2017 års mätning ökar Falköping med 6 % upp till 128 nya företag, vilket motsvarar 3,89 st/1 000 invånare. Detta kan jämföras med att nyföretagandet i Sverige i genomsnitt minskade med 1 %. Kommunen har klättrat från 229 till 197 i rankingen.

(Källa: Jämställdhetskartan)

Rådgivningar/statistik

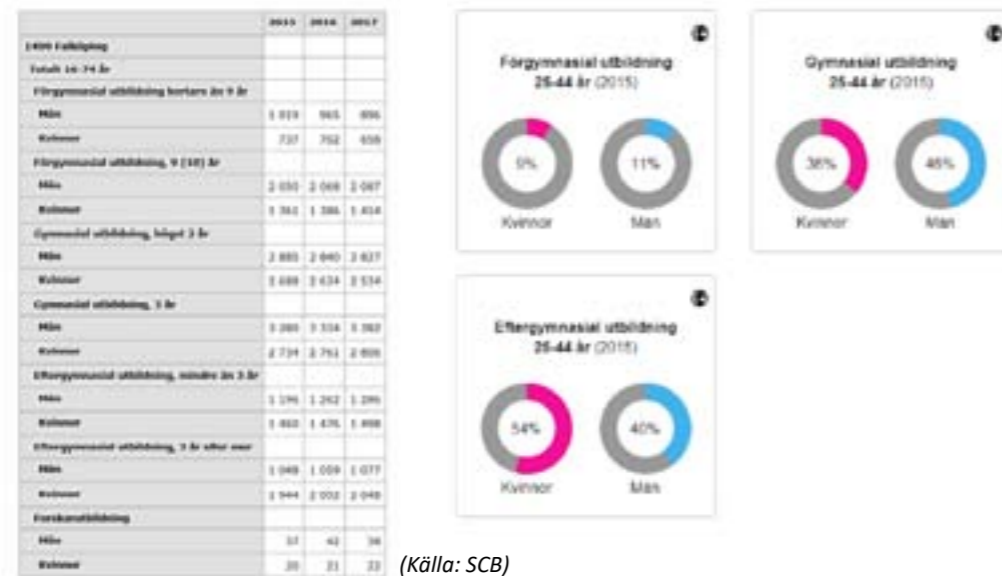
De senaste åren har fokus varit på att stärka möjligheten för kvinnor och utrikesfödda att starta eget företag. Statistik från Nyföretagarcentrums Jobsdata visar följande siffror för verksamheten i Falköping under 2017. Notera att 38% av adepterna är utrikesfödda och 38% är kvinnor. (2016 och 2015 års siffror inom parentes. Båda spalterna med ökningsprocent är i jämförelse med 2017 års siffror):

	2017	2016	+/-	2015	+/- (15-17)
Antal projekt/affärsidéer:	102	(77)	+32%	(50)	+104%
Antal rådgivningar/besök	190	(140)	+36%	(69)	+178%
...varav 1:a besök	94	(72)		(47)	
Rådgivningstimmar	276	(225,5)	+22%	(84)	+228%
Antal adept	129	(87)	+48%	(52)	+148%
...varav kvinnor	49	(38)	+29%	(21)	+133%
...varav män	80	(49)	+63%	(31)	+158%
...varav nya svenskar	49	(33)	+48%	(24)	+104%

(Källa: Nyföretagarcentrums jobsdata)

Utbildning

Utbildningsnivån är något lägre i Falköping jämfört med övriga landet. Bland kommuninvånarna i åldersspannet 25–64 år har 30,6 % av invånarna en eftergymnasial utbildning. Siffran för alla kommuner är 32,8 %.

Stora skillnader mellan kön

Andelen elever som blir behöriga till nationella program skiljer stort utifrån elevers bakgrund och föräldrars utbildningsnivå. Meritvärdet visar en positiv tendens även om det skiljer stort mellan könen och mellan gruppen elever som har föräldrar med eftergymnasial utbildning och gruppen elever med föräldrar med förgymnasial eller gymnasial utbildning. Även Skolverket framhåller det som tydligaste orsaker till skillnaderna. Vid analys framkommer att en stor andel av de elever som inte var behöriga till nationellt program är den grupp elever som är nyanlända och har minst tid i svensk skola. Flertalet av dessa har varit kort tid Sverige. Det finns tydliga samband mellan tid i Sverige och behörighet.

Diagram: Genomsnittligt meritvärde per skola och kön för elever i Falköping 2017.

Betyg

Meritvärdet grundskolan visar markant skillnad i resultat mellan flickor och pojkar. Flickor presterar generellt högre än pojkarna vilket stämmer med den nationella statistiken. Dock indikerar senaste betygssättningen juni 2018 att gapet mellan flickor och pojkar minskar och att pojkarnas meritvärde ökar. Fler pojkar blir därmed behöriga till gymnasiet. Könsfördelningen vad gäller behörighet till gymnasiet och högskola är också tydligt. Enligt Skolverkets statistik för 2014/2015 var skillnaden mellan flickor och pojkar 2% och 78% flickor och 76% killar var behöriga till gymnasiet. Falköping skiljer sig däremot mot riksnittet som ligger på 88% för flickor och 86% för killar. 89% av de flickor som avslutade gymnasiet läsåret 14/15 var behöriga till universitet och 73% för pojkar.

Föräldraskap

I Falköping tar kvinnor ut 74,1 % av föräldraledigheten (72,8 % på riksnivå). Män tar ut 25,9 % (27,2 % på riksnivå).

Fritid och föreningsliv

Av de föreningar som registrerats går att utläsa att sammansättningen av ledamöter i klubbarnas styrelser är ganska balanserad, men med övervikt för kvinnor, medan andelen ordförande är något högre för män. (Källa: Jämställdhetskartan)

Enkätundersökningar från de aktiviteter som riktar sig till utrikes födda kvinnor (t ex dans och cykelkurs, samt de aktiviteter som främst når kvinnor, mat och prat samt familjecentralens verksamheter, visar att insatserna har lett till stärkt själv-känsla och psykiskt bättre hälsa.

Aktiviteter för att nå flickor

Tagga lov är en öppen gratis verksamhet, där barn och unga erbjuds aktiviteter under loven. Statistik visar att insatsen haft över 3200 deltagare och i genomsnitt deltar cirka 80 besökare per dag. På utflykternadeltog i genomsnitt cirka 130 barn och unga. Av dessa deltagare var cirka 40% tjejer, 32% var i åldrarna 6-10 och 56 % av dem var i åldrarna 10-15 år. Kommunen har arbetat aktivt för att utjämna den öppna barn- och ungdomsverksamheten och få fler flickor att delta.

Kommunen har undersökt antal deltagartillfällen i idrottsföreningar per invånare i åldern 13-20 år och ser att andelen flickor är något lägre än pojkar men att indikatorn ändå visar att kommunen ligger bra till jämfört med andra kommuner (grön markering betyder bland de 25% bästa). Vid egen analys konstateras att flickor i socioekonomiskt utsatta familjer är svårare att nå och de deltar i lägre utsträckning i organiserade aktiviteter.

”En berättelse om Falköping”

- som unga verksamma och/eller boende upplever sin kommun

Här följer en sammanfattning av de 15 djupintervjuer som gjorts med unga vuxna i åldern 16-29 år. Deltagarna är kvinnor och män, med olika bakgrund, etnicitet, trosuppfattning och funktionsvariationer. De intervjuade kommer både från tätorter och landsbygd.

Lugnt och trevligt

Flera av de intervjuade trivs bra i Falköpings kommun. De beskriver orten som bra, mysig och lagom stor. Det finns den handel som behövs och de affärer eller liknande som inte finns på orten, kan de nå på annan ort. Det upplevs som positivt att kunna ta sig runt enkelt med lokaltrafiken och närheten till allt är bra. Flera deltagare beskriver dock att de upplever skillnader mellan centralort och landsbygd. Det handlar bland annat om kommunikationsmöjligheter.

Falköpingsbon - lite som svenskar är mest

Många av de intervjuade beskriver att människor är trevliga, lugna och att de flesta Falköpingsbor är lite som ”vilken vanlig svensk som helst”. De beskriver dem som nöjda med tillvaron och anser att de inte gör så mycket väsen av sig, vill inte sticka ut så mycket. De är hemmakära, men kommer ut på de dagar då kommunen har lite större arrangemang som är breda och som engagerar både vuxna och barn.

”Man ska nog inte vara så jätteframåt kanske? Man ska var framåt, men kanske inte för självgod. Eller jag vet inte...”

Bilden av Falköpingsbon skiljer sig mellan svenskfödda och utrikesfödda. De svenskfödda upplever dem som sociala och trevliga, medan några intervjuade med annan bakgrund beskriver dem som restriktiva när det gäller att hälsa eller prata med mera.

”...som vilken annan svensk som helst, inte sitta bredvid någon på apoteket, står du för nära någon i hissen blir det obehaglig.”

”Alla känner alla”

Några av de intervjuade beskriver begränsningar på en liten ort, som kan påverka viljan att bo kvar. Flera berör ”det sociala arvet” som en faktor och anser att en flytt till en större och mer mångfaldig stad gör det lättare att kunna ”vara sig själv” och slippa mötas av föreställningar och förväntningar på sig utifrån principen att ”alla känner alla” på en liten ort.

”Nu blir det lite som att man måste var sitt gamla jag. Det blir så när man träffar gamla vänner att man faller in i den normen. Vi pratar om det ganska mycket jag och mina kompisar som flyttat härifrån. De säger att det är väldigt skönt att ha flyttat och träffa nya människor som lär känna dem som vuxna personer istället. Jag tror det är vanligt att folk känner så, att de vill börja om lite.”

Skolan – en verksamhet som delar upp kön

Generellt är de tillfrågade nöjda med miljön i skolan och tycker att det är rent och fräscht och de flesta lärarna anses vara bra. Någon beskriver dock sitt behov att få hjälp och stöd och upplever det som att hen trots att hen bitt om hjälp inte får någon.

Nästan samtliga av de intervjuade berättar om - och har erfarenheter av - att skolan på många

sätt bidrar till problem kopplade till jämställdhet. Några berättar om hur könsuppdelad skolan är och att det är vanligt att det finns utbildningar som är starkt könskodade. De upplever också skillnader i utbildningsval kopplat till geografi. De elever som bor i centrala Falköping väljer i högre utsträckning ämnen som ekonomi och samhällskunskap medan ytterorterna i högre utsträckning söker praktiska ämnen så som bygg eller fordon. Både killar och tjejer beskriver klassrumssituationen som bra, men att undervisningen kan störas mycket av att gruppen killar stökar och rör till, på bekostnad av gruppen tjejer.

”Skolan var väldigt mycket pojkar vs flickor. Man växer upp med det, att det är två olika roller.”

Krav leder till stress, som leder till ohälsa

Några av de intervjuade tar upp stress som en faktor som påverkar livskvalitet och framtida möjligheter. De beskriver vardagen som svårnavigerad när det kommer till specifika situationer förknippade med arbetsmiljö, i kombination med samhälleliga förväntningar.

I skolan ska du delta och vara uppmärksam och aktiv på lektionerna och sedan komma hem och fortsätta vara lika aktiv genom att förbereda dig inför kommande arbetsdag genom läxor eller eventuella prov. De beskriver att det ibland ligger flera prov under samma vecka och balansen mellan återhämtning och prestation krockar. Några beskriver också svårigheter i att kombinera fritid och skola, eller fritid och arbete. De känner till att stressen i skolan har gjort att flera vänner sökt hjälp hos skolans kurator.

”Både kroppen och sinnet påverkas efter ett tag. Man blir stressad. Det kan vara i perioder. Är det flera prov på en vecka så blir man trött bara av att ta upp boken. Man bara sitter och läser och tio minuter senare har man glömt allting. Samhället borde lära sig att inte sätta press och stressa så mycket.”

Det farliga området

Nästan alla av de intervjuade som bott en längre tid, eller är uppväxta i Falköping berättar om att det finns områden i Falköping som är otrygga. De beskriver att det i vissa områden känns farligt att gå ensam på kvällen. De har hört om området från andra, men har också läst mycket i media om vad som hänt eller om vad som kan hända där.

”Media speglar olika områden på ett sätt som gör att folk inte vill åka dit. En del säger håll dig borta från vissa ungdomar, mina föräldrar till exempel. Jag vill bevisa för mina föräldrar och andra vuxna som har fördomar att det inte är så illa som de säger.”

Statistiken visar att Falköping 2015 hade färre anmälda misshandelsbrott än i övriga riket, för både gruppen kvinnor och gruppen män.

Livet på fritiden

Många av deltagarna i rapporten tränar på olika sätt på sin fritid. Att träna på gym är det flest deltagare som gör. I övrigt handlar det om olika bollsporter och/ eller dans. När man umgås så träffas man vanligtvis utomhus. Det gäller både landsbygd och centralort. Någon påtalar att de cykelvägar som finns till stan från ett ytterområde, inte har belysning, vilket påverkar både möjligheten och intresset att ta sig in till stan.

Några besöker fritidsgården och även Mc Donalds är ett ”hängställe”, eftersom de har längre öppettider. När det gäller fest och uteliv beskriver nästan samtliga, som har möjlighet att gå på

krogen, att de istället åker till Skövde, Göteborg eller Jönköping. De som är under 18 år av deltagarna i rapporten efterlyser fler större aktiviteter och fester där även de kan delta.

Skövde och Göteborg ett komplement

De flesta av de intervjuade beskriver att de känner sig relativt nöjda med Falköping. Det finns det som absolut behövs och det händer tillräckligt mycket för att trivas där. Samtidigt berättar de flesta om bristen på mångfald i typer av aktiviteter och att ”roligare shopping” och att gå ut och festa är något som de gör i Skövde eller Göteborg. Några har även nämnt Jönköping. Närheten och bra kommunikation via tåg till både Skövde och Göteborg är en del av trivseln för många av de intervjuade.

Näringsliv

De flesta åsikter som kommit fram under intervjuerna kring näringslivet i Falköping har handlat om centrumhandeln. De flesta tycker att det finns ett utbud som är tillräckligt för det som behövs. Specifikt handlar det då om matvaruaffärer och liknande. Någon påpekar problemet med att inte ha en strategisk hållbar syn på centrumhandeln. Det är avgörande på en liten ort att två affärer inte konkurrerar ut varandra med samma innehåll.

”Vi är så måna om att bevara i stan. Det här får vi inte röra. Men sen kan det innebära att det förfaller istället. Till exempel ströget. Lite färg eller något, som när det var nytt, även om de är k-märkta. Bevara blir att tyna bort istället för att ta hand om.”

Den äldre generationen

Över hälften av de intervjuade pratar om upplevda skillnader mellan gruppen unga och gruppen äldre. Det finns flera beskrivningar av de äldre, där de unga uppfattar dem som inskränkta, fördomsfulla och traditionella.

De intervjuade är noga med att påpeka att det nog inte alla gånger är medvetet eller avsiktligt. Samtidigt problematiserar några fördomar om invandrare, homosexuella och jämställdhet i relation till Falköpings valresultat 2014, där dryga 20% av Falköpingsborna röstade på Sverige Demokraterna.

”På jobbet kan jag höra, och då är det oftast äldre som lägger en kommentar. De stönar eller suckar om det är någon utländsk person. Men också att det känns som äldre är inne i det här män är män och kvinnor är kvinnor och så ska det vara. När jag umgås med folk i min egen ålder så är det inte så. Det känns som vi är uppväxta i ett samhälle som kanske är på väg åt ett bättre håll.”

Det finns en uppfattning bland unga i tätort att attityder skiljer sig mellan tätort och landsbygd. De som fortfarande går eller nyligen gått i skolan beskriver det som att skolan på olika sätt, bland annat genom föreläsningar arrangerade för unga, tar sig an problem med rasism, homofobi och liknande genom att skapa kunskap kring detta. Några av de unga beskriver det som ett problem att de som nås av information om likabehandling, jämställdhet eller hbtq-frågor är de som redan har kunskap. De tycker att informationen behöver nå de som har mest fördomar, men menar att viljan att ta till sig kunskapen skiljer stort mellan gruppen unga och gruppen äldre.

En framtid i Falköping

Det varierar stort bland de intervjuade hur de ser på sin framtid i Falköping. Några vill bo i hus i kommunen utanför centralorten. En del vill hellre bo i lägenhet i centrala Falköping. Några anser att Falköping är för litet, att det inte finns några jobb eller utvecklingsmöjligheter och att det därför vore spännande att flytta till en större stad.

De intervjuades förslag:

Åtgärder för utveckling av Falköpings kommun:

Intervjuades förslag på åtgärder för utveckling av Falköpings kommun:

- Bättre tillgång till stöd i skolan
- Större lyhördhet hos rektorer för elevers önskemål
- Förbättrad tillgänglighet och utökade öppettider å fritids
- Fler attraktiva jobbtillfällen
- Kunskapsinsatser för äldre i jämställdhet, hbtq och rasism
- Ändra undervisningen så att det blir mer intressant för ungdomar
- Sänkt kraven i skolan för att motverka stress
- Fler aktiviteter som många kan delta i. Låt många ungdomar komma samman
- Gratis kollektivtrafik för att minska bilismen i Falköping
- Bygg ut busstrafiken
- Arbeta mer genusmedvetet i skolan
- Använd rapporten och låt den komma till nytta
- Fler tillgängliga lekplatser
- Sträva efter jämställd representation på arbetsplatser
- Satsa mer på de mindre företagen
- Ta fram en hållbar strategi för att motverka minskad centrumhandel
- Satsa på att bevara och renovera i centrum och minska risken för förfall
- Förbättra marknadsföringen av Falköpings centrum
- Ta vara på det entreprenörskap som finns hos enskilda näringsidkare i kommunen och se dess betydelse för trivsel och utbud
- Fler aktiviteter på kvällstid för ungdomar under 18 år
- Jobba för att minska trångboddhet

Västra Götalandsregionen har tagit fram en handlingsplan för jämställd regional tillväxt för perioden 2016-2018. Syftet med handlingsplanen är att bidra till mer jämlika och jämställda arbets- och levnadsvillkor för kvinnor och män i Västra Götaland.

Handlingsplanen, som genomförs med stöd av Tillväxtverket, innehåller aktiviteter inom tre prioriterade områden:

- Synliggöra ojämlikhet genom kartläggningar av nuläget
- Utbildning – bryta trender i utbildningsval genom normkritik
- Främja jämställdhet vid fördelning av regionala utvecklingsmedel

Rapporten "Ungas röster om Falköping" har tagits fram i samverkan mellan Falköpings kommun och EDCS, som en del av handlingsplanen.